

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

BD/196/41/89

NASTROJE SPOŁECZNE - WRZESIEŃ '89

Komunikat z badań

Warszawa, wrzesień 1989 r.

W ciągu półtora miesiąca, jaki upłynął między wyborem prezydenta a powołaniem nowego rządu, w nastrojach społecznych wiele się zmieniło. Wyniki sondażu¹, zrealizowanego nazajutrz po powołaniu przez Sejm członków gabinetu premiera T. Mazowieckiego, wskazują z jednej strony na narastanie poczucia materialnej deprivacji społeczeństwa i niezadowolenia ze stanu gospodarki kraju, z drugiej zaś na wzrost do poziomu nie rejestrowanego od dawna optymizmu społecznego - przypływ nadziei na poprawę sytuacji w ważnych dla większości Polaków dziedzinach.

"Zła i bardzo zła" - to powszechnie wyrażana opinia o stanie gospodarki i warunkach życia społeczeństwa. Te ostatnie są gorzej oceniane niż miesiąc temu (o 7% zwiększyła się liczba ocen negatywnych; tab. 1). Bardziej optymistyczne są w porównaniu z lipcem prognozy na przyszłość: o 20 wzrósł odsetek przekonanych, że w ciągu najbliższych dwóch lat poprawi się sytuacja gospodarcza, a o 14, że w tym okresie poprawią się warunki życia. Tym samym grupa optymistów w sferze gospodarczej wzrosła do prawie 45%, natomiast w odniesieniu do poziomu życia jest znacznie mniejsza i nie przekracza 1/3 ankietowanych (tab. 2).

Wzrost optymizmu to efekt nadziei wiązanych z powołaniem nowego rządu. Zdaniem ponad 3/4 respondentów, jego program stwarza szansę na poprawę sytuacji gospodarczej, a ponad 60% - poziomu życia społeczeństwa (tab. 3). Na zmiany w tych dziedzinach daje się rządowi najczęściej niezbyt dużo czasu. Na uporządkowanie gospodarki, poprawę warunków życia powinno wystarczyć, zdaniem największej grupy badanych (52%), parę lat, na zahamowanie zaś inflacji, uregulowanie rynku tylko parę miesięcy (tab. 4 i 5). Społeczeństwo oczekuje więc szybkich działań rządu we wszystkich sferach budzących niezadowolenie.

Przypływ optymizmu społeczeństwa ma swoje źródła również w przekonaniu, że państwa zachodnie udzielą Polsce rychłej pomocy gospodarczej (wyraża je prawie 3/4 badanych; tab. 6).

Odmienne niż gospodarka i warunki życia społeczeństwa oceniana jest sytuacja polityczna kraju. To, co się dzieje teraz w

¹ Sondaż "Aktualne wydarzenia (14)" zrealizowano w dniach 13-14 września br. na 999-osobowej reprezentatywnej próbie dorosłej ludności Polski

kraju, jest zdaniem większości ankietowanych (60%), "krokiem do otrząśnięcia się Polski z trudności" (w lipcu '89 - 13% mniej). W porównaniu z lipcem liczba zadowolonych z obecnego stanu sytuacji politycznej zwiększyła się o 10%. Dobrze ocenia ją prawie 40% ankietowanych, a zdaniem dalszych prawie 31%, jest ona "ani dobra, ani zła" (tab. 1). Wzrosła o prawie 20% grupa respondentów uważających, że "wszystkie sprawy kraju są w dobrych rękach" (33%), zmalała natomiast o prawie tyle samo zgadzających się z poglądem przeciwnym: "nikt nie panuje nad rozwojem sytuacji w kraju" (36%). Obecnie obie te grupy są niemal równoliczne (tab. 7). Bardziej jednoznaczną wymowę ma prognoza rozwoju sytuacji politycznej w kraju w ciągu najbliższych dwóch lat. Tu również przybyło optymistów (o 20% - co drugi badany uważa, że będzie się ona poprawiała (tab. 2).

Przyptyw optymizmu w trzech podstawowych sferach życia społeczeństwa: politycznej, gospodarczej i warunków życia pociąga za sobą wzrost nadziei w postrzeganiu przyszłości kraju (o 10%; w lipcu 17%), chociaż nadal dla największej grupy badanych (48%) jego losy to splot nadziei i obaw (tab. 8).

Jeszcze kilka tygodni temu pisaliśmy o dramatycznym wzroście wśród badanych poczucia zagrożenia bezpieczeństwa wewnętrznego kraju. Większość (68%) uważała wówczas, że w najbliższych miesiącach w społeczeństwie będzie narastał niepokój, napięcie nieuchronnie prowadzące do wybuchu niezadowolenia o trudnych do przewidzenia skutkach. Dzisiaj spotykamy się z odmiennymi tendencjami. Znacząco zmniejszyła się (o 16%) w porównaniu z lipcem grupa przekonanych, że grozi nam konflikt społeczny, chociaż w dalszym ciągu jest ona większa niż w czerwcu, tuż po wyborach (39%; tab. 6). Obecnie też większość ankietowanych (56%) sądzi, że w ciągu najbliższych miesięcy będzie następowało uspokojenie społeczeństwa lub też, że utrzyma się stan obecny, określanej najczęściej przez badanych jako "pewne napięcie" (49%). Rzadziej niż miesiąc temu utrzymuje się, że społeczeństwo żyje w bardzo dużym napięciu (25 wobec 32% w lipcu; tab. 9 i 10).

Potęgują się dążenia do zachowania spokoju. Maleje tolerancja dla wszelkich, nawet uzasadnionych przejawów zakłócania spokoju społecznego. Mimo wzrostu niezadowolenia z poziomu życia, przewi-

dywania niekorzystnego rozwoju sytuacji w najbliższych tygodniach z zaopatrzeniem w żywność i ich cenami (tab. 11), maleje przyzwolenie na strajki z żądaniami płacowymi. O ile w lipcu '89 popierał je co trzeci respondent, obecnie tylko co czwarty (tab. 12). Wtedy też co czwarty przekonany był o desperacji społeczeństwa, uznając, iż "sytuacja jest tak zła, że ludziom nie pozostaje nic innego jak tylko strajkować". Dzisiaj z takim poglądem zgadza się około 17% badanych (tab. 13). Źródłem tych zmian należy doszukiwać się w powszechnej niemal akceptacji T. Mazowieckiego jako premiera rządu i wielkich nadziei wiązanych z jego gabinetem. W społeczeństwie zdaje się dominować przeświadczenie, że nowy rząd potrzebuje czasu, i co więcej, życzeniem badanych jest, aby społeczeństwo wstrzymało się z żądaniami i pozwoliło mu zrealizować swój program.

Powszechne zadowolenie wywołała decyzja L. Wałęsy o przyjęciu przez "Solidarność" odpowiedzialności za powołanie nowego rządu (71%) i powierzenie funkcji premiera T. Mazowieckiemu (82%). Nowy premier z miejsca zyskał niemal powszechną sympatię (84%) i aprobatę (89%). Staje się on w chwili obecnej najwyżej cenionym i obdarzonym największą sympatią politykiem w kraju. Po raz pierwszy w naszych badaniach świecki polityk ma wyższe notowania niż zwierzchnik Kościoła katolickiego w Polsce (81%). Niezmiennie liczną, chociaż mniejszą niż nowy premier, grupę sympatyków (78%) i zwolenników (87%) ma L. Wałęsa. Znacznie wzrosła (po 12%) w ciągu ostatniego roku sympatia do pozostałych polityków związanych z "Solidarnością", zwłaszcza do B. Geremka (62%), A. Stelmachowskiego (48%) i J. Kuronia (38%). Ten ostatni jest politykiem kontrowersyjnym, ma bowiem podobnie jak A. Michnik (14%) - licznych przeciwników (21%).

Na społecznej sympatii i aprobacie zyskali nie tylko politycy związani z "Solidarnością". Przybyło sympatyków W. Bace (z 18 do 31%), C. Kiszczakowi (z 16 do 29%), W. Jaruzelskiemu (z 47 do 51%); stracił natomiast M. Rakowski (z 30 do 14%; tab. 14 i 15).

Zmiany nastąpiły również w odbiorze poszczególnych instytucji i organizacji społecznych. Nadal najgorzej oceniana jest działalność PZPR (20%) i przeciwników socjalizmu (21%), najlepiej zaś

Kościół (87%), Sejmu (86%) i Senatu (83%). Wzrosło uznanie dla "Solidarności" (z 74 w lipcu do 84% obecnie), ZSL (z 37 do 56%), i SD (z 38 do 57%; tab. 16). Gdyby wybory odbywały się w najbliższą niedzielę (17 IX), prawie 2/3 badanych oddałoby głos na "Solidarność". Depresja poparcia społecznego dotyczy w równym stopniu PZPR (3%) i OPZZ (5%), co ZSL (3%) i SD (2%; tab.17).

Zatem u progu jesieni, za sprawą nowego rządu i osobiście jego premiera, obserwuje się w polskim społeczeństwie znaczący przypływ nadziei i optymizmu. Opinia publiczna wyraża spory stopień gotowości do współdziałania z rządem i niecierpliwie oczekuje szybkich efektów działalności nowych władz.

Tabela 1

w procentach

Przedmiot oceny	Respondenci według terminów badań											
	VIII'88	IX'88	X'88	10-13 XI'88	24-29 XI'88	I'89	III'89	IV'89	VI'89	VII'89	IX'89	
<u>Sytuacja gospodarcza</u>												
Bardzo dobra i dobra	0,3	0,1	0,9	0,2	0,6	0,3	0,1	0,3	0,7	0,1	0,1	0,6
Dość dobra	1,0	0,3	0,9	1,7	1,4	1,9	0,7	0,7	2,0	0,1	0,1	0,2
Ani dobra, ani zła	5,8	7,0	9,3	11,4	12,1	11,8	7,8	9,8	11,9	6,0	6,0	4,8
Raczej zła	22,0	18,6	24,2	27,8	27,8	29,5	22,6	31,1	34,5	22,3	22,3	17,2
Zła i bardzo zła	70,1	73,0	63,4	57,6	56,4	54,2	67,9	57,0	49,6	70,0	70,0	75,6
Trudno powiedzieć	0,9	1,1	1,0	1,1	1,4	2,2	0,8	1,1	1,4	1,3	1,3	1,3
<u>Sytuacja polityczna</u>												
Bardzo dobra i dobra	1,7	1,0	3,6	2,3	2,8	3,7	3,4	4,8	8,6	8,3	8,3	15,8
Dość dobra	6,9	5,4	12,6	12,1	13,3	15,7	11,1	19,2	21,3	20,6	20,6	23,9
Ani dobra, ani zła	27,6	31,0	41,0	43,7	37,4	39,9	38,4	44,3	36,1	38,7	38,7	31,4
Raczej zła	29,2	29,3	23,9	23,2	24,7	18,5	24,6	16,3	15,7	12,6	12,6	10,9
Zła i bardzo zła	28,0	27,9	15,3	13,6	14,6	14,5	19,1	9,5	8,8	11,2	11,2	8,8
Trudno powiedzieć	6,4	5,3	3,4	4,9	7,1	7,6	3,3	5,8	9,4	8,5	8,5	9,1
<u>Warunki materialne</u>												
Bardzo dobre i dobre	-	-	-	-	1,0	-	-	0,4	1,2	0,3	0,3	0,3
Dość dobre	-	-	-	-	4,8	-	-	1,6	4,5	2,3	2,3	2,6
Ani dobre, ani złe	-	-	-	-	26,0	-	-	19,3	21,5	17,0	17,0	10,5
Raczej zle	-	-	-	-	29,4	-	-	28,5	27,5	22,9	22,9	19,7
Zle i bardzo zle	-	-	-	-	35,4	-	-	47,5	42,8	54,4	54,4	64,6
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	3,3	-	-	2,7	2,5	3,2	3,2	2,9

Tabela 2

w procentach

Przewidywany kierunek zmian	Respondenci według terminów badań											
	VIII'88	IX'88	X'88	10-13 XI'88	24-29 XI'88	I'89	III'89	IV'89	V'89	VI'89	VII'89	IX'89
<u>Sytuacja gospodarcza</u>												
Poprawi się	12,5	18,5	24,6	32,7	35,2	26,7	33,0	31,6	28,5	35,0	25,1	43,6
Pozostanie bez zmian	23,8	29,3	29,5	28,0	21,5	26,1	27,3	28,8	30,5	32,3	28,0	22,0
Pogorszy się	46,0	31,9	30,9	18,4	26,4	29,7	24,3	23,6	31,3	17,7	31,3	19,8
Trudno powiedzieć	17,7	20,3	15,0	20,9	16,9	17,4	15,5	15,9	9,0	15,0	15,6	14,5
<u>Sytuacja polityczna</u>												
Poprawi się	15,7	25,6	29,8	28,4	32,2	33,5	39,3	45,4	46,0	45,3	37,9	55,4
Pozostanie bez zmian	43,3	37,8	45,4	44,3	37,3	32,7	35,1	31,8	28,2	24,2	31,4	23,8
Pogorszy się	20,5	14,2	11,5	9,1	12,7	13,6	9,5	5,7	11,7	9,8	10,7	4,3
Trudno powiedzieć	20,4	22,4	13,2	18,0	17,5	20,2	16,7	17,1	14,0	20,6	20,0	16,4
<u>Warunki materialne</u>												
Poprawią się	-	-	-	24,4	-	18,2	-	21,7	17,9	26,4	17,0	30,9
Pozostaną bez zmian	-	-	-	30,6	-	24,7	-	24,3	25,0	29,2	21,6	20,7
Pogorszą się	-	-	-	19,8	-	37,1	-	37,5	47,3	28,7	47,6	33,7
Trudno powiedzieć	-	-	-	25,2	-	19,7	-	16,5	9,7	15,7	13,8	14,6

Tabela 3

Dziedziny życia	Odpowiedzi na pytanie: Czy program rządu stwarza szanse na poprawę?		
	tak	nie	trudno powiedzieć
Sytuacja gospodarcza kraju	75,2	3,3	21,3
Sytuacja polityczna	77,8	3,1	18,9
Materialne warunki życia	60,4	10,5	28,8

Tabela 4

w procentach

Dziedziny	Odpowiedzi na pytanie o przewidywany termin zmian w wymienionych dziedzinach				
	najbliższe miesiące	parę lat	kilka lat	nigdy	trudno powiedzieć
Zahamowanie inflacji	29,2	34,0	8,3	1,5	26,8
Poprawa zaopatrzenia	13,3	48,3	14,2	3,5	20,5
Dobra praca ludzi	20,9	31,6	11,1	9,7	26,5
Prywatyzacja większości przedsiębiorstw	9,6	31,8	15,9	7,7	34,7
Utrwalenie demokracji	10,3	28,2	15,9	4,5	40,8
Spokój społeczny	9,8	16,5	10,1	16,6	46,8
Dobre warunki życia	1,5	24,8	32,7	10,9	29,8
Zmiana ustroju	5,0	18,8	12,0	22,9	40,9
Poprawa sytuacji mieszkaniowej	0,4	7,4	37,0	31,4	23,6

Tabela 5

w procentach

Dziedziny	Odpowiedzi na pytanie o czas, jaki powinien wystarczyć rządowi na zmiany w wymienionych dziedzinach					
	kilka miesięcy	parę lat	kilkanaście lat	nigdy	trudno powiedzieć	
Uregulowanie rynku	31,7	45,2	5,4	1,2	16,2	
Zahamowanie inflacji	44,7	30,8	3,9	2,0	18,3	
Uporządkowanie gospodarki	14,9	51,6	15,6	2,5	15,2	
Ograniczenie biurokracji	37,8	25,3	7,6	13,7	15,3	
Poprawa warunków życia ludzi	9,5	50,3	20,8	3,8	15,4	
Poprawa dyscypliny pracy ludzi	31,0	23,5	11,2	13,2	20,7	
Poprawa sytuacji mieszkaniowej	1,8	23,5	36,4	21,5	16,5	

Tabela 6

w procentach

Pytanie	Respondenci odpowiadający							
	tak				nie			
	V '89	VI '89	VII '89	IX '89	V '89	VI '89	VII '89	IX '89
Czy w najbliższym czasie można liczyć się z:								
- obcą interwencją wojskową w Polsce	5,8	5,9	8,5	7,2	92,2	90,6	89,7	91,7
- wprowadzeniem stanu wojennego	11,6	13,7	17,8	13,5	85,8	81,9	80,2	85,1
- wybuchem niezadowolenia społecznego o trudnych do przewidzenia skutkach	48,7	39,0	68,0	52,2	47,3	56,0	30,8	45,5
- udzieleniem Polsce znacznej pomocy przez państwa zachodnie	-	60,2	70,4	72,2	-	35,7	27,9	26,1

Tabela 7

w procentach

Opinie na temat sytuacji w kraju	Respondenci według terminów badań		
	XI '88	VII '89	IX '89
Wszystkie ważne sprawy w kraju są w dobrych rękach	16,1	14,6	32,7
Nikt nie panuje nad rozwojem sytuacji w kraju	43,9	57,7	35,5
Trudno powiedzieć	39,8	27,6	31,6
To, co się teraz dzieje w kraju, to krok do otrząśnięcia się Polski z trudności	53,2	46,6	59,9
To, co się teraz dzieje, to kolejny krok na drodze ku upadkowi Polski	23,6	26,2	14,5
Trudno powiedzieć	23,1	27,2	25,2

Tabela 8

w procentach

Odczucia co do przy- szłości kraju	Respondenci według terminów badań										
	V'88	VIII'88	X'88	10-13 XI'88	24-29 XI'88	I'89	III'89	IV'89	VI'89	VII'89	IX'89
Nadzieja	12,8	8,8	13,7	14,1	20,8	14,7	9,3	15,7	24,9	16,8	27,3
Nadzieja, ale i obawa	47,6	40,1	50,7	59,6	49,7	48,4	53,7	58,3	50,0	47,9	48,1
Obawa	39,2	50,1	35,6	26,0	29,1	36,7	36,7	26,1	24,2	35,2	24,1

Tabela 9

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Czy, Pana(i) zdaniem, w społeczeństwie naszym od- czuwa się obecnie spokój i odpręże- nie, czy też raczej niepokój i napięcie?"	Respondenci według terminów badań										
	V'88	10-13 XI'88	I'89	III'89	IV'89	V'89	VI'89	VII'89	IX'89		
Całkowity spokój	0,3	0,9	0,7	0,1	0,7	0,9	1,3	0,1	1,5		
Raczej spokój	7,7	14,3	8,9	4,5	19,0	13,8	19,4	7,3	13,0		
Pewne napięcie	62,2	60,6	60,1	56,1	59,6	59,5	53,6	51,3	48,8		
Bardzo duże napięcie	18,7	11,5	19,1	37,4	13,7	14,6	11,2	31,8	25,3		
Trudno powiedzieć	11,1	12,7	10,9	1,9	7,0	11,0	14,4	9,4	10,9		

Tabela 10

w procentach

Prognoza nastrojów w najbliższych miesiącach	Respondenci według terminów badań							
	V '88	10-13 XI '88	I '89	III '89	IV '89a	VI '89	VII '89	IX '89
Będzie następowało uspokojenie	13,4	8,8	6,7	11,2	18,3	18,0	5,4	21,6
Nie będzie większych zmian	44,9	43,4	32,9	36,8	45,6	35,2	28,0	34,9
Będzie narastał niepokój, zwiększy się napięcie	24,2	25,0	40,5	34,9	19,4	18,9	44,5	18,2
Trudno powiedzieć	17,5	22,6	19,8	16,7	15,8	27,6	22,0	25,1

a Na pytanie odpowiadało 1388 osób.

Tabela 11

w procentach

Przedmiot prognozy	Odpowiedzi na pytanie o sytuację w najbliższych tygodniach				
	będzie co-gorzej	będzie tak jak teraz	chwilowo się pogorszy, ale potem będzie się poprawiało	nastąpi szybka poprawa	trudno powiedzieć
Ceny żywności	45,0	21,8	20,6	1,6	10,9
Zaopatrzenie rynku w żywność	27,7	30,4	24,6	4,3	12,7

Tabela 12

w procentach

Stosunek do strajków	Respondenci według terminów badań			
	III '89	V '89	VII '89	IX '89
Poparcie	33,2	27,3	35,8	24,3
Brak poparcia	55,6	59,0	52,1	65,1
Trudno powiedzieć	11,1	13,5	12,0	10,4

Tabela 13

w procentach

Opinie na temat strajków w obecnej sytuacji Polski	Respondenci według terminów badań			
	V '88	VIII '88	VII '89	IX '89
Sytuacja jest tak zła, że ludziom nie pozostaje nic innego, jak tylko strajkować	17,5	28,1	24,8	17,0
Nie jest tak źle, aby trzeba było uciekać się do strajków	7,8	5,6	3,3	4,0
Sytuacja jest zła, ale strajkami do niczego się nie doprowadzi	39,8	34,8	31,4	36,3
Powinno się wykorzystać inne niż strajki możliwości	20,5	17,1	18,8	19,1
Strajki tylko pogorszą i tak złą sytuację	9,9	10,0	15,2	17,1
Trudno powiedzieć	4,2	4,4	6,5	6,3

Tabela 14

w procentach

Osoby	Stosunek do poszczególnych osób według terminów badań						
	VIII'88	XI'88	I'89	III'89	V'89	VII'89	IX'89
SYMPATIA							
W. Baka	9,7	27,0	15,0	-	15,8	18,0	31,1
Z. Bujak	-	-	-	-	22,2	24,8	28,3
B. Geremek	-	-	-	-	30,4	48,1	61,6
J. Glemp	73,5	77,3	75,4	-	78,8	76,0	81,1
W. Jaruzelski	40,8	48,7	36,1	32,3	36,1	47,3	51,2
J. Józwiak	-	-	-	-	9,8	7,4	19,2
C. Kiszczak	13,1	29,5	19,9	21,7	25,5	15,5	29,1
M. Kozakiewicz	-	-	-	-	-	39,6	59,4
J. Kuroń	-	9,4	9,0	-	18,1	25,3	38,4
D. Ludwiczak	-	-	-	-	-	-	13,8
R. Malinowski	-	26,0	20,7	-	23,1	11,9	12,8
T. Mazowiecki	-	-	-	-	17,4	-	84,1
A. Michnik	-	10,1	8,5	-	19,6	30,5	35,7
L. Miller	-	-	-	-	-	-	18,0
A. Miodowicz	15,8	23,9	26,9	28,7	19,7	14,2	18,7
J. Onyszkiewicz	-	11,3	10,4	28,7	29,0	36,4	35,8
M. F. Rakowski	15,8	49,5	46,9	50,2	47,0	29,9	14,0
A. Stelmachowski	-	8,2	7,6	-	11,2	35,4	48,3
L. Wałęsa	23,2	37,6	58,6	66,1	74,1	76,9	77,9
BRAK SYMPATII							
W. Baka	17,3	14,9	18,7	-	16,8	18,5	14,2
Z. Bujak	-	-	-	-	16,3	15,3	11,8
B. Geremek	-	-	-	-	7,6	6,2	5,6
J. Glemp	7,0	5,2	5,3	-	4,5	5,8	4,8
W. Jaruzelski	30,1	19,8	31,7	31,9	31,0	25,0	20,9
J. Józwiak	-	-	-	-	5,8	10,5	7,6
C. Kiszczak	36,2	26,6	25,3	30,3	26,6	35,7	31,9
M. Kozakiewicz	-	-	-	-	-	7,7	6,0
J. Kuroń	-	38,6	24,1	-	19,4	21,3	21,1
D. Ludwiczak	-	-	-	-	-	-	5,6
R. Malinowski	-	13,1	15,1	-	15,4	28,6	34,0
T. Mazowiecki	-	-	-	-	4,9	-	2,2
A. Michnik	-	27,3	16,9	-	11,8	14,4	13,8
L. Miller	-	-	-	-	-	-	17,0
A. Miodowicz	29,4	25,8	30,0	31,1	35,3	39,8	38,3
J. Onyszkiewicz	-	16,5	11,6	9,8	10,4	8,4	6,6
M. F. Rakowski	43,2	17,9	24,2	22,9	21,9	38,9	55,6
A. Stelmachowski	-	3,3	3,5	-	3,1	6,9	6,3
L. Wałęsa	38,2	31,4	13,1	10,2	7,3	6,7	6,3

Tabela 16

w procentach

Instytucje i organizacje	Ocena działalności według terminów badań								
	VIII -88	XI -88	I-89	III -89	IV -89	V-89	VI -89	VII -89	IX -89
	zgodna z interesami społeczeństwa								
Rząd, Rada Ministrów	33,6	72,4	56,9	56,5	56,8	58,5	47,2	34,9	69,4
Sejm	60,7	76,7	61,5	-	-	58,9	-	65,4	85,8
Senat	-	-	-	-	-	-	-	62,9	82,6
Wojsko	66,4	74,1	65,6	-	-	66,4	62,1	60,3	64,7
PZPK	26,6	38,6	26,2	26,6	25,8	29,1	20,2	18,1	20,0
Kościół	74,9	84,0	84,6	82,1	-	81,2	82,2	83,5	86,5
Związki zawodowe OPZZ	48,6	59,9	56,8	60,1	42,7	41,9	37,6	41,3	46,5
MO i resort spraw wewnętrznych	41,0	54,3	48,8	43,6	-	48,5	-	37,3	41,8
Telewizja	45,5	61,9	59,8	57,4	-	63,1	54,4	54,8	55,7
"Solidarność"				69,9	74,4	70,8	78,4	74,3	84,2
Przeciwnicy ustroju (socjalizmu, PZPR)				19,9	16,1	14,9	20,0	20,4	21,2
ZSL	-	-	41,7	-	-	46,8	35,0	37,1	56,1
SD	-	-	39,6	-	-	49,5	36,0	38,1	57,2
	niezgodna z interesami społeczeństwa								
Rząd, Rada Ministrów	51,3	15,1	28,6	32,0	27,8	27,7	39,4	45,7	5,7
Sejm	22,5	14,2	24,1	-	-	25,1	-	9,3	3,5
Senat	-	-	-	-	-	-	-	6,6	4,7
Wojsko	18,1	14,8	19,1	-	-	19,2	23,1	20,6	18,2
PZPR	52,1	42,9	53,8	55,0	52,7	53,4	62,4	61,8	57,3
Kościół	13,2	8,0	8,0	9,1	-	11,5	9,5	8,0	6,7
Związki zawodowe	29,9	23,7	25,4	22,9	36,1	35,6	37,9	32,7	25,4
MO i resort spraw wewnętrznych	38,2	29,4	34,1	36,1	-	35,2	-	45,4	39,9
Telewizja	34,5	23,7	25,3	25,5	-	23,7	28,6	27,5	23,4
"Solidarność"	-	-	-	13,0	7,6	10,3	7,2	9,8	4,7
Przeciwnicy ustroju (socjalizmu, PZPR)	-	-	-	48,4	44,7	50,3	45,7	36,9	32,3
ZSL	-	-	25,3	-	-	25,9	31,7	32,3	17,2
SD	-	-	24,6	-	-	21,3	28,1	27,9	14,2

Tabela 17

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: Gdyby w następną niedzielę odbyły się wybory, to na jaką partię lub związek głosował(a)by Pan(i)?	Termin badania
	IX '89
"Solidarność"	65,5
OPZZ	4,5
PZPR	3,1
ZSL	2,9
SD	2,1
UChS, PAX, PZKS	2,5
Żadną z nich	15,3